

A LEGBOLDOGABB MAGYAR ÍRÓ

Hazai Attila: Budapesti skizo
Balassi Kiadó, 1997. 317 oldal, 990 Ft

Az immár harmadik kötetére is kiadót talált Hazai Attila új könyvének címe nyilvánvalóan Bret Easton Ellis nálunk is nagy port kavart regényére utal, az AMERIKAI PSZICHÓ-ra, amely a BUDAPESTI SKIZO főszereplője szerint a világ legjobb könyve. A regény másban nemigen hasonlít Ellis művére, és egyebekben sem vádolható epigonizmussal. Nem, ez Hazai Attila saját termése, az „írom regény, ahogy jön” újpoétikája alapján. Ezért neveztem a címben a legboldogabb magyar írónak. Hazait ugyanis nemigen gyötrik művészi kétségek, írói problémák, ő dalol, mint a pacsirta; amit ír, abban nincsen semmi, de az legálább érthető. Szórend, mondatszerkezet, struktúra, dialógustechnika – ilyesmikkel ő nem bibelődik, „egyébként meg akinek nem tetszik, az bekaphatja a faszomat” (132.), adja Feri nevű főhőse szájába. De legyen bármilyen sürgető is e felszólítás, recenziens nem érez rá hajlandóságot, hogy eleget tegyen neki. Inkább egy Ady-szöveggel válaszol: „Szintelen, de szagtalanok nem mondható légiója az író emberkének garázdálkodik e kis ország kis nyilvánossága előtt. Törpék, fejtelnek és lábatlanok. Irni többnyire nem tudnak. És írnak. Hajh, sokat írnak.” Nem tagadom, kegyetlen sorok, és Hazai Attila talán nem is érdemli meg, hogy ilyen nagyágyúval feleljünk neki. Mert nemcsak boldog („Iszonyúan jól érzem magam, az égvilágon semmi bajom sincs, tele vagyok ötletekkel, és fantasztikusan boldog vagyok” – 133.), de rá-

adásul égbekiáltóan naiv szerzőről van szó, akinek reflektálatlan öntudatlanságában kétségtelenül van valami lefegyverző. Hazai képes akár háromszázszor is leírni, hogy „mondta”, netán „válaszolta”, amivel kétségkívül egyik ideálját, Raymond Carvert követi, csak hogy az amerikai írónál következetes a takarékos hangszerezés, Hazai viszont teljesen esetlegesen alkalmazza ezt az eljárást. (Carverben – minimalizmusa ellenére – van valami költészet, ennek nyomát sem látom a BUDAPESTI SKIZÓ-ban.) Többek között Hazai naivitása okozhatja, hogy szerzői hányavetiségében egyszerűen megfélemedezik bizonyos dolgokról, például arról, hogy főhősnője, Krisztina a 33. oldalon már egyszer levette a harisnyáját, így aztán a 35. oldalon még egyszer lehúzatja vele, ámbár lehetséges, hogy különösen hideg volt aznap. Ezt a vetkőzést egy szerkesztés leírása követi, a nyelvi sutaságok miatt egyike a legmulatságosabbaknak, amelyet e nembem olvastam. „Krisztina benyúlt a paplan alá, és megfogta Feri összetöpörödött szervét. Simogatta, lágyan morzsolgatta a bőrt. Feri [!] merevedni kezdett. A lány ekkor megmarkolta, nyomogatta az egyre táguló [!] és keményedő hímvesszőt.” És aztán az ejakuláció leírása, amely Sárbogárdi Jolán nyelvhasználatának plaszticitásával is felveszi a versenyt: „Oldódott a szorítás, a lány felsőhajtott a gyönyörtől, és jött a következő szorítás, Feri ekkor a makkját mélyen bedöfve, egész vesszőjével vibrálni, remegni kezdett, újra döfött, hirtelen lövellni, spriccelni kezdett a magva, gyorsan és mélyen mozgott, és döfött még párat, egyre lövellt belőle a forró nedv, erős sugárban spriccelt a hüvely hátsó falára és a méhszájra.” (36.) Nos, aki ilyen nonchalance-szal dolgozik, az valóban boldognak tudhatja magát. Hazai felhőtlen, pubertásos irodalomszemléletére mélyen jellemző, hogyan irat meg főhősével öt perc alatt (!) egy fölöttébb terjedelmes novellát, bár az igazsághoz tartozik, hogy Feri természetesen ekkor is kábítószert fogyaszt. „– Hú, baszd meg – mondta Feri, és érezte, hogy hirtelen egy egész regény szövege patakzik az agyában. Egy véget nem érő szövegálmaz, bekezdések, fejezetek, az egész szinte egy perc alatt jelent meg a fejében, és az volt az érzése, mintha ő írta volna, bár fogalma sem volt, mikor történhetett.” (232.) Ez lesz a SZEKERES FEJFÁJÁSA című, több mint hetvenoldalas (!), csak a legnagyobb erőfeszítéssel végigolvasható betéttörténet a könyvben, voltaképpen a főszöveg

szatirjátéka, amelynek parodisztikus tanulsága így szól: „Aki beteg, az forduljon orvoshoz!” E kijelentés párja Feri szentenciája a regény végén: „Hosszú távon nem szabad se speedelni, se kokozni...” (És mindkettő őse a könyv Kármán Józseftől származó mottója: „Kíváncsságok meg a beteggel az egészséget, verjétek fel a nemzetet kóros álmából.”) Krisztina jó tanácsa ellenére (Hazai) Feri mégis publikálja, vagyis beiktatja a főszövegbe a betétnovellát. De a barátnőjével folytatott vita közben eszébe jut egy, az írással kapcsolatos „régis igazság”: „– Mi az a régi nagy igazság? – érdeklődött Krisztina. – Hát... hogy az egész világ behaphatja a faszt – mondta Feri.” (316.) Helyben vagyunk. „Aki beveszi, vegye be”, ahogy egy a Hazaiénál sokkal épületesebb könyvben olvashatjuk.

És talán nem tévedek, ha úgy sejtem, hogy sokan fogják bevenni. Biztos vagyok benne, hogy Hazai Attila hamarosan bekerül az újundok kánonba, amelynek ars poeticáját oly tömören foglalja össze Feri nem csak kétszer a könyvben. Persze ez a formátlan hablatyolás felfogható ironikusan is. Bohóckodás a sok rossz mondat és jelző, a hajmeresztően primitív dialógustechnika, a betétnovella szintiszta hülyéskedés, és persze Feri csak viccből preferáltatja a világgal a fellációt. De mindezt több mint háromszáz oldalon? És ha az egész csak blöddli, akkor miért olyan végtelenül unalmas, állóképszerű és túlirt, miért oly szellemtelen ez a regény? Miért olyan lapos és ötletelen? Miért olyan vértelenek a szituációk? A kábítószeres élmények leírásai miért nélkülöznek bármiféle szenzualitást? „Itt tényleg ezerrel változnak a dolgok” – gondolja Feri a 117. oldalon. De akkor miért nem érzékelünk ebből semmit? Miért nem látunk semmit Budapestból, miért nem kapunk semmit a város hangulatából, légköréből? Miért olyan siváran absztrakt ez az egész? Miért nincs abból semmi, amit a cím ígér? Az AMERIKAI PSZICHÓ-ban megcsodálható szatirából is keveset kapunk, mégis ezek a legjobb részek a magyar pályatárs könyvében. Jót mulattam azon a jeleneten, amelyben Ervin, a festő azért szomorú, mert a *Magyar Narancs* nem közölt cikket a kiállításáról, és azon, amelyben Krisztina megemlíti, hogy egyszer látta György Pétert, valamint Németh Gábort, aki „magas és nagyon férfias”. Ami nem csoda, hiszen Feri szerint „minden magyar író nagyon jól néz ki”.

Hecker Péter üditően és átgondoltan gyermekrajzai jóval meghaladják a regény kényszeredett infantilizmusát. Ezek az illusztrációk a helyes irányba terelik a befogadást: voltaképpen egy posztmodern pöttyös könyvet olvasunk.

Bán Zoltán András